

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	
Lietuvos knygos istorija ir istoriografija	Komunikacija ir informacija S 008	Komunikacijos	
Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS
Paskaitos		Konsultacijos	2 ECTS
Individualus	5 ECTS	seminarai	

Dalyko anotacija

Dalyko tikslas – siekiama ugdyti analitinį Lietuvos knygos istorijos pažinimą ir kritinį istoriografijos vertinimą remiantis skirtingomis teorinėmis priemonėmis.

Dalyko turinys

Lietuvos knygos istorijos objektas, kalbinė ir geografinė apibrėžtis, svarbiausios kategorijos. Sąvokos „Lietuvos knyga“ ir „lietuviška knyga“. Tyrimų problematikos laukas: rankraštinų ir spausdintinių knygų leidyba, gamyba, platinimas, saugojimas, naudojimas (skaitymas). Lietuvos knygos istorijos santykis su visuotine, Europos, nacionaline, regionine knygos istorija, knygos kultūra, spausdintinių ir rankraštinų medijų istorija, knygotyra. Lietuvos knygos istorijos šaltiniai. Lietuvos ir lietuviškosios knygos istorijos istoriografijos nuostatų kaita. Vokiečių, lenkų, baltarusių, lietuvių istoriografijos etapai ir tradicijos.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (iki 1795 m.) rankraštinė ir spausdintinė knyga, periodinė spauda, knygynai, bibliotekos. Leidybos centrų formavimasis, leidybos ir platinimo sistemos genezė ir jos sankloda. Viseto universalumas ir etnokonfesinių bendrijų poreikiai ir jų sąlygoti informacijos apykaitos modeliai. Knygos ir skaitymo vaidmuo visuomenės raidai. Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos tyrėjų paradigmniai sprendimai, istoriografiniai vertinimai ir interpretacijos.

Imperinės Rusijos valdymo (1795–1915) ir kaizerinės Vokietijos okupacijos (1915–1918) leidybos, spaudos ir bibliotekų raidos tyrimai. Svarbiausios spaudos politikos priemonės ir įtakos, prevencinė ir represinė cenzūra. Knygos ir spaudos vaidmuo modernėjančioje visuomenėje. Leidybos sistemos komercializacija ir profesionalizacija. Spaudos įtaka Lietuvos tautinių bendrijų mentalitetui ir tautinių idėjų sklaidai. Svarbiausi leidiniai ir jų informacinis, komunikacinis, politinis ir kultūrinis vaidmuo. Periodikos ir knygų leidybos sąveika. Spaudos draudimas ir tautinių bendrijų leidybos iniciatyvų ribojimai. Spaudos draudimo (1864–1904) laikotarpio leidybos repertuaro struktūra ir savitumai. Knygos raida legalaus tautinio sąjūdžio sąlygomis XX a. pradžioje. Asmeninės ir institucinės Lietuvos bibliotekos. Lenkijos, Lietuvos ir Baltarusijos tyrėjų istoriografiniai vertinimai ir interpretacijos.

Knygos vaidmuo nepriklausomos Lietuvos (1918–1940) švietimui, mokslui, kultūrai ir pilietinės visuomenės ugdymui. Einamosios spaudos statistika ir analitika. Bibliotekų sistemos monitoringas ir tyrimai. Spaudos laisvė ir kontrolė. Lietuvos Respublikoje susiformavę knygos tyrimų centrai. Vaclovo Biržiškos ir kitų retrospektyvieji bibliografijos ir knygos istorijos tyrimai. Vilniaus knygai ir bibliotekų raidai skirti istoriografiniai darbai. Lituanistiniai ir multikultūriniai tyrimų prioritetai.

Lietuvos knyga okupacijų kaitos sąlygomis (1941–1990). Leidybos verslo transformacija į okupacinio režimo kontroliuojamą valstybinį leidybos sektorių. Lietuvos leidybos integracija Sovietų Sąjungos sistemoje. Pasipriešinimo (pogrindinė, nelegalioji, rezistencinė, savilaida) spauda. Visuomeninės minties sovietizacija, cenzūros ir rusifikacijos įtaka leidybai. Bibliotekų sistemos pertvarkymas, paskesnioji (represinė) cenzūra, skaitymo kontrolė. Masinės bibliofilijos reiškiny. Sovietinio modelio knygos istorijos tyrimų centrai ir tyrimų prioritetai. Komunikacijos ir

informacijos mokslų įtaka atkurtosios Lietuvos knygos istorijos tyrimams, pasiekimams ir perspektyvoms.

Mažosios Lietuvos Prūsijos valdymo metais (1547–1919) spauda. Lietuviškosios knygos vaidmuo bendroje Prūsijos valstybės leidybos sistemoje. Viseto struktūra ir kalbinė diferenciacija. Pirmieji knygos istorijos tyrimai. Mažosios Lietuvos lietuvių knygos funkcijų kaita formuojantis ir stiprėjant konstitucinei Vokietijos valstybei. Viseto sudėtis ir savitumai. Lietuviškos knygos raida Mažosios Lietuvos padalijimo sąlygomis 1919–1940 m. Knyga ir bibliotekos kaip lietuvių tautos tapatumo išlaikymo priemonė. Lietuviškos periodikos atsiradimas ir raida. Istoriografiniai prioritetai Lietuvos ir Vokietijos mokslininkų darbuose.

Lietuvių išeivių leidybinės iniciatyvos Vakarų Europoje (XIX a. – XX a. pr.). Lietuvių emigrantų Šiaurės ir Pietų Amerikoje leidybos ir knygų saugojimo centrai (archyvai, bibliotekos). Komerciniai ir kultūriniai leidybos prioritetai. Išeivijos spaudos ryšiai su Mažąja Lietuva ir Didžiąja aprūpinant lietuvius lietuviška spauda. Išeivijos knygos viseto struktūra ir savitumai. Išeivijoje ir Lietuvoje vykdomi išeivijos knygos, spaudos istorijos ir atminties institucijų raidos tyrimai.

Studijų metodai:

1. individualios konsultacijos su dalyką kuruojančiais dėstytojais;
2. individualus mokslinės literatūros studijavimas pagal dalyką kuruojančių dėstytojų suformuluotus klausimus.

Vertinimo metodai:

1. atsakymai raštu į egzamino metu užduotus klausimus;
2. diskusija žodžiu egzamino metu raštu atsakytų klausimų pagrindu.

Pagrindinė literatūra

Bibliotheca Litwana I: bibliologijos metraštis. Sud. Arvydas Pacevičius, Rasa Sperskienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016. 568 p. ISBN 978-609-459-015-3

CICĖNIENĖ, Rima. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės rankraštinės knygos architektūra: vidinės sandaros raida. *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka*, 2013, [t.] 2009/2010, p. 11–25.

CICĖNIENĖ, Rima. Rankraštinė knyga – istorijos šaltinis: vieno LDK kodekso istorija. *Knygotyra*, 2014, t. 63, p. 99–128. DOI: <https://doi.org/10.15388/kn.v63i0.4007>

KAUNAS, Domas. *Mažosios Lietuvos knyga: lietuviškos knygos raida 1547–1940*. Vilnius: Baltos lankos, [1996]. 746 p. ISBN 9986-813-28-X

LIETUVNINKAITĖ, Nijolė. *Kauno senoji knyga: raiška ir plėtotė 1843–1918 metais*. Vilniaus universitetas. Vilnius: Versus aureus, [2006]. 311, [1] p. ISBN 9955-699-32-9

MERKYS, Vytautas. *Knygnešių laikai, 1864–1904*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1994. 418, [3] p. ISBN 9986-09-018-0

MISIŪNAS, Remigijus. *Lietuvių išeivių knygų leidyba Vakarų Europoje 1945–1952 m.* Vilnius: Bonus animus, 2012. 303 p. ISBN 978-995-575-426-8

NARBUTIENĖ, Daiva. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos lotyniškoji knyga XV–XVII a.* Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004. 245, [1] p. ISBN 9955-475-83-8

NAVICKIENĖ, Aušra. *Besikeičianti knyga XIX amžiaus pirmosios pusės Lietuvoje: monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010. 384 p. ISBN 978-9955-33-526-9

NAVICKIENĖ, Aušra. The Research of the History of the Book in Lithuania: Historical Evolution and Contemporary Status. *Library History*, 2008, vol. 3, p. 189–199.

PACEVIČIUS, Arvydas. Nuo kolegijos iki akademijos: bibliotekos įkūrimas ir raida (1570–1802); Vilniaus universiteto bibliotekos rinkiniai 1803–1832; Vilniaus universiteto bibliotekos suskaldymas ir išdalijimas. Iš *Alma Mater Vilnensis: Vilniaus universiteto turtai istorijos skersvėjuose (XVI–XXI amžiai): kolektyvinė monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 1–36; 36–103; 249–254. ISBN 978-609-459-833-3

PACEVIČIUS, Arvydas. *Vienuolynų bibliotekos Lietuvoje 1795–1864 metais: dingęs knygos pasaulis*. Vilnius: Versus Aureus, 2005. 311 p. ISBN 9955-601-79-5

PACEVIČIUS, Arvydas. <i>Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bibliotekos: tipologija, organizacinė struktūra, komplektavimo strategijos: mokomasis leidinys</i> . Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006. 69 p. ISBN 9986-19-900-X			
PETREIKIS, Tomas. Profesionalioji lietuvių periodika: leidybos ir raidos 1823–1940 m. istorija. Iš <i>Lietuvos bibliografija. Serija B, Periodiniai leidiniai lietuvių kalba, 1823–1940 = Lithuanian Serials 1823–1940</i> . D. 1: Poligrafiniu būdu spausdinti leidiniai. K. 1: A–N. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2018, p. 15–47. ISBN 978-609-405-172-9			
STONIENĖ, Vanda. <i>Lietuvos knyga ir visuomenė: nuo spaudos draudimo iki nepriklausomybės atkūrimo, 1864–1990</i> . Vilnius: Versis aureus, 2006. 128 p. ISBN 995-56-9914-0			
ZAVECKIENĖ, Žiedūnė. <i>Jaunimas istorijos skersvėjuose: Lietuvos jaunimo spauda 1918–1940 metais</i> . Vilnius: Akademine leidyba: Vilniaus universiteto leidykla, 2018. 343, [1] p. ISBN 978-9955-33-728-7			
Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslo laipsnis	Pedag. vardas	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Domas Kaunas	Habil. dr.	Prof.	Kaunas, Domas . Lietuviškas atvirukas kovoje prieš imperinę Rusiją = Lithuanian postcard in the struggle against imperial Russia // <i>Knygotyra</i> . Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla. ISSN 0204-2061. eISSN 2345-0053. 2022, t. 79, p. 71–104. DOI: 10.15388/Knygotyra.2022.79.121.
			KAUNAS, Domas . <i>Martynas Jankus. Tautos vienytojas ir lietuvių spaudos kūrėjas: monografija</i> . Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas, Knygotyros, mediotyros ir leidybos tyrimų katedra. – Vilnius: Vilniaus universitetas: Vilniaus universiteto leidykla, 2021. 880 p.: iliustr., portr. Santr. angl. p. 802–807, vok. p. 808–813. Asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės: p. 836–879. ISBN 978-609-07-0630-5.
			KAUNAS, Domas; REKAŠIŪTĖ, Kotryna; STRUNGYTĖ-LIUGIENĖ, Inga . Zur geistigen Bildung, Schrift- und Buchkultur der Angehörigen der Gemeinschaftsbewegung Preußisch-Litauens // <i>Annaberger Annalen über Litauen und deutsch-litauische Beziehungen</i> , 2019, nr. 27, p. 26–61. Prieiga internetu: http://annaberger-annalen.de/jahrbuch/2019/5_Surinkimininkai_AA27.pdf
			<i>Aš esu Etmės Evė. Ieva Simonaitytė amžininkų liudijimuose: simonaitistikos šaltinių publikacija</i> . Liudijimus užrašė, rinkinį sudarė ir parengė leisti Domas Kaunas. Antroji laida. Vilnius: Vilniaus universiteto laida, 2019. 332 p. ISBN 978-609-07-0102-7
Remigijus Misiūnas	Dr.	Prof.	Misiūnas, Remigijus . <i>Grinorių kultūros knygos: 1875-1904 m. išeivių leidyba</i> .

			<p>Vilnius : Bonus Animus, 2022. 399 p. ISBN 9789955754787.</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra; BRAZIŪNIENĖ, Alma; CICĖNIENĖ, Rima; KAUNAS, Domas; MISIŪNAS, Remigijus; PETREIKIS, Tomas. History of publishing in Lithuania // <i>Oxford research encyclopedia of literature</i>. Oxford : Oxford University Press, 2021. ISBN 9780190201098. p. [1–65]. DOI: 10.1093/acrefore/9780190201098.013.276.</p> <p>MISIŪNAS, Remigijus. Europoje išleisti lietuviški ir lituanistiniai leidiniai JAV lietuvių spaudoje (iki 1904 m.). <i>Knygotyra</i>, 2019, t. 72, p. 206–232. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2019.72.26</p>
Aušra Navickienė	Dr.	Prof.	<p>Navickienė, Aušra. Commemorating anniversaries of the life and work of Francysk Skaryna in Lithuania from the viewpoint of book studies and scholarly communication = Pranciškaus Skorinos gyvenimo ir veiklos sukakčių minėjimai Lietuvoje knygotyros ir mokslinės komunikacijos požiūriais // <i>Knygotyra</i>. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla. ISSN 0204-2061. eISSN 2345-0053. 2023, t. 80, p. 312–342. DOI: 10.15388/Knygotyra.2023.80.133.</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra. How did the translation of Genovefa by Christoph von Schmidt become the 19th-century Lithuanian bestseller? = Kaip Christopho von Schmidto lietuviškasis Genovefos vertimas tapo devynioliktojo amžiaus bestsleriu? // <i>Knygotyra</i>. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla. ISSN 0204-2061. eISSN 2345-0053. 2022, t. 78, p. 80–110. DOI: 10.15388/Knygotyra.2022.78.107.</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra. Professional publishing and Lithuanian books in the first two-thirds of the 19th century in Lithuania: The case of the Zawadzki firm // <i>Roczniki biblioteczne</i>. Wrocław : Uniwersytetu Wrocławskiego Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. ISSN 0080-3626. eISSN 2720-1023. 2021, t. 65, p. 79–95. DOI: 10.19195/0080-3626.65.5.</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra; BRAZIŪNIENĖ, Alma; CICĖNIENĖ, Rima; KAUNAS, Domas; MISIŪNAS, Remigijus; PETREIKIS, Tomas. History of publishing</p>

			<p>in Lithuania // <i>Oxford research encyclopedia of literature</i>. Oxford : Oxford University Press, 2021. ISBN 9780190201098. p. [1–65]. DOI: 10.1093/acrefore/9780190201098.013.276.</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra. Eduardas Volteris ir XX a. pradžios knygos mokslo institucionalizacija. <i>Knygotyra</i>, 2019, t. 73, p. 230–263. DOI: 10.15388/Knygotyra.2019.73.39</p>
Arvydas Pacevičius	Dr.	Prof.	<p>Pacevičius, Arvydas; Raudytė, Nijolė. <i>Žemaičių daktaras Faustas: Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos bibliotekos kilmė, raida ir paveldas</i>. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2023. 312 p. ISBN 9786090708859. eISBN 9786090708866.</p> <p>PACEVIČIUS, Arvydas. <i>Vilniaus imperatoriškasis universitetas mokslinės informacijos gniaužtuose / The Imperial University of Vilna in the Clutches of Scholarly information. 1803–1832</i>. Vilnius: VUL, 2022. 491 p. ISBN 978-609-07-0754-8.</p> <p>PACEVIČIUS, Arvydas. Kolekcje prywatne w zbiorach historycznych Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego // <i>Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej : studia = Private libraries in collections of early printed books : studies</i>. T. 1 / pod redakcją Doroty Sidorowicz-Mulak i Agnieszki Franczyk-Cegły. Wrocław : Wydawnictwo Ossolineum, 2020. ISBN 9788366267442. p. 15–34.</p> <p>PACEVIČIUS, Arvydas. Germans and the “New Enlightenment“, 1792–1832: The Case of Vilnius University Library. Iš <i>Baltisch-deutsche Kulturbeziehungen vom 16. bis 19. Jahrhundert</i>. Band II: <i>Zwischen Aufklärung und nationalem Erwachen</i>. Heidelberg: Universitätsverlag Winter GmbH Heidelberg, 2019, p. 69–88. ISBN 978-38253-6-881-4</p>
Rima Cicėnienė	Dr.	Doc.	<p>CICĖNIENĖ, Rima. Sveikatos sodo Vilniaus nuorašas: kodikologinis tyrimas = A Vilnius transcript of the Health Garden : a codicological study // <i>Knygotyra</i>. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla. ISSN 0204-2061. eISSN 2345-0053. 2021, t. 77, p. 87–170. DOI: 10.15388/Knygotyra.2021.77.91.</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra; BRAZIŪNIENĖ, Alma; CICĖNIENĖ, Rima; KAUNAS, Domas; MISIŪNAS, Remigijus;</p>

			<p>PETREIKIS, Tomas. History of publishing in Lithuania // <i>Oxford research encyclopedia of literature</i>. Oxford : Oxford University Press, 2021. ISBN 9780190201098. p. [1–65]. DOI: 10.1093/acrefore/9780190201098.013.276.</p> <p>CICĖNIENĖ, Rima. LMAVB informacijos išteklių fondo valdymas: tradicija, ypatybės, problemos ir perspektyvos. <i>Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka</i>, 2020, t. 9, p. 145–181.</p> <p>CICĖNIENĖ, Rima. Rankraštinė Jano Hevelijaus Selenografija Vilniuje. <i>Knygotyra</i>, 2019, t. 72, p. 34–61. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2019.72.20</p>
Tomas Petreikis	Dr.	Doc.	<p>Petreikis, Tomas. Anonimiškumas, piratavimas ir kontrafakcija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės XVI a. antrosios pusės spaudiniuose lenkų kalba = Anonymity, piracy and counterfeiting in the Polish language publications in the Grand Duchy of Lithuania in the 2nd half of the 16th century // <i>Knygotyra</i>. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla. ISSN 0204-2061. eISSN 2345-0053. 2023, t. 80, p. 197–227. DOI: 10.15388/Knygotyra.2023.80.129.</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra; BRAZIŪNIENĖ, Alma; CICĖNIENĖ, Rima; KAUNAS, Domas; MISIŪNAS, Remigijus; PETREIKIS, Tomas. History of publishing in Lithuania // <i>Oxford research encyclopedia of literature</i>. Oxford : Oxford University Press, 2021. ISBN 9780190201098. p. [1–65]. DOI: 10.1093/acrefore/9780190201098.013.276.</p> <p>PETREIKIS, Tomas; DAPKIEVICZ, Jolanta. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lenkų kalba XVI a. antroje pusėje. Iš <i>XVI a. Lietuvos knygos lenkų kalba: kontrolinis sąrašas; mokslo studija; XVII-XVII a. taisymai ir papildymai</i>. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2020, p. 18–59. ISBN 978-609-405-206-4</p> <p>PETREIKIS, Tomas. Tarptautinių daugiakalbių lietuviškųjų periodinių leidinių leidyba (1904–1940). <i>Knygotyra</i>, 2019, t. 72, p. 233–254. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2019.72.27</p> <p>PETREIKIS, Tomas. Šiaulių leidėjų patirtys atgavus lietuvišką spaudą (1904–1915</p>

			metais). Iš <i>Spauda ir leidyba lietuvių tautos istorijoje: vardai, idėjos, darbai, įvykiai: mokslo straipsnių rinkinys</i> . Šiauliai, 2019, p. 37–74. ISBN 978-609-8237-05-4
Patvirtinta Socialinių mokslų srities Komunikacijos ir informacijos krypties Doktorantūros komitete 2023 m. lapkričio 20 d., protokolo Nr. (7.17 E) 15600-KT-545			
Komiteto pirmininkė prof. dr. Aušra Navickienė			